Македонски
центар за
меѓународна
соработка

ДОВЕРБАТА ВО ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

2008

I ДЕЛ: ДОВЕРБА И ДОВЕРБА ВО ИНСТИТУЦИИТЕ

Содржина

Вовед 3
Доверба во сличните и општа доверба 3
Доверба во институциите 3
Доврба во дрзавниот сектор 4
Доверба во деловниот сектор 5
Доверба во граѓанскиот сектор 6
Доверба во професии 6
Заклучоци 7

Вовед

Довербата е клучна компонента на социјалниот капитал. Општо земено, може да се идентификуваат три главни типа доверба: доверба во сличните, општа доверба и доверба во институциите.

Првата е социјална доверба во сличните, партикулизирана доверба или персонализирана доверба. Ова е доверба внатре во заснованите релации или социјални мрежи (семејство, пријатели, соседи итн.).

Втората, општата доверба или социјалната доверба, вклучува доверба во непознати.

Третата доверба е институционалната доверба, која реферира на основана доверба во формалните институции на владеење и на општеството.

Доверба во сличните и општа доверба

Граѓаните во Македонија во големо мнозинство имаат доверба во семејството (97,8 %), наспроти големо мнозинство граѓани (76,9 %) кои сметаат дека треба да се биде многу внимателен со луѓето. Општа доверба во луѓето имаат 23,1%.

Графикон 1. Доверба во луѓето

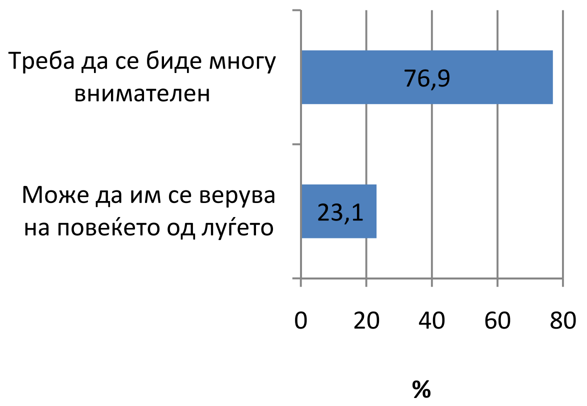

Графикон 2. Доверба во семејството

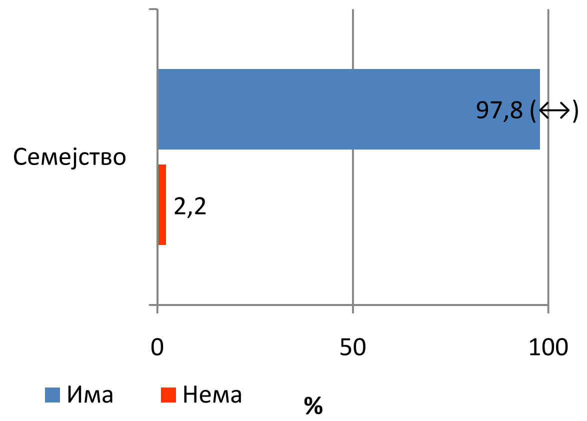

Доверба во институциите

Со довербата во институциите е истражувана довербата според трисекторскиот пристап: држава, деловен (приватен) и граѓански сектор. Медиумите и политичките партии поради можноста да припаѓаат во повеќе сектори се издвоени посебно. Кон нив е додадена меѓународната заедница.

Графикон 3. Колку доверба имате во:

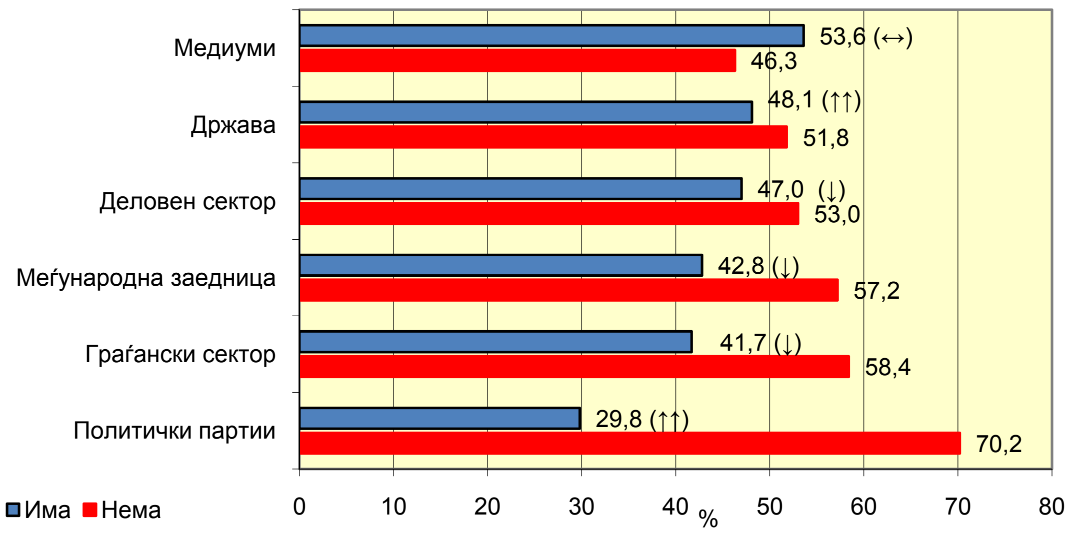

Довербата на мнозинство ја имаат медиумите. Блиску до мнозинството се државата и деловниот сектор. Довербата во државата која е во тренд на раст, ја надмина довербата во меѓународната заедница и граѓанскиот сектор, која е во мал пад во однос на претходната 2007 година. И понатаму најмалку доверба граѓаните имаат во политичките партии, каде 37,4 % од нив немаат никаква доверба.

Довербата во државата е во тренд на раст од 29,2% во 2006 година, преку 38,6% во 2007 година до 48,1% во 2008 година. Довербата во државата расте и кај етничките Македонци (на 51,8 % од 26,5 % во 2006 година) и кај етничките Албанци (на 42,1% од 36,2% во 2006 година).

Во довербата кон деловниот сектор, политичките партии и меѓународната заедница има разлики во зависност од етничка припадност. Етничките разлики во доверба кон граѓанскиот сектор се намалија.

Табела 1. Етнички разлики во довербата кон деловниот сектор, политичките партии и меѓународната заедница

	Етнички Македонци	Етнички Албанци
Деловен сектор	43,8	56,7
Политички партии	26,2	42,3
Меѓународна заедница	32,9	68,2

Кон меѓународната заедница имаат слични перцепции и граѓаните кои го чувствуваат СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ како своја партија со доверба од 38,6%, односно 37,3%.

Младите (од 18 до 25 г.) имаат повисока доверба во деловниот сектор (54,8%), во граѓанскиот сектор (45,6%) и во меѓународната заедница (51,9%).

Земјоделците имаат повисока доверба во граѓанскиот сектор (50%). Слични перцепции кон граѓанскиот сектор имаат граѓаните кои го чувствуваат СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ како своја партија со доверба од 45,1%%, односно 40,9%.

Доверба во државниот сектор

Различни институции различно придонесуваат кон довербата кон државата.

Графикон 4. Доверба во државниот сектор

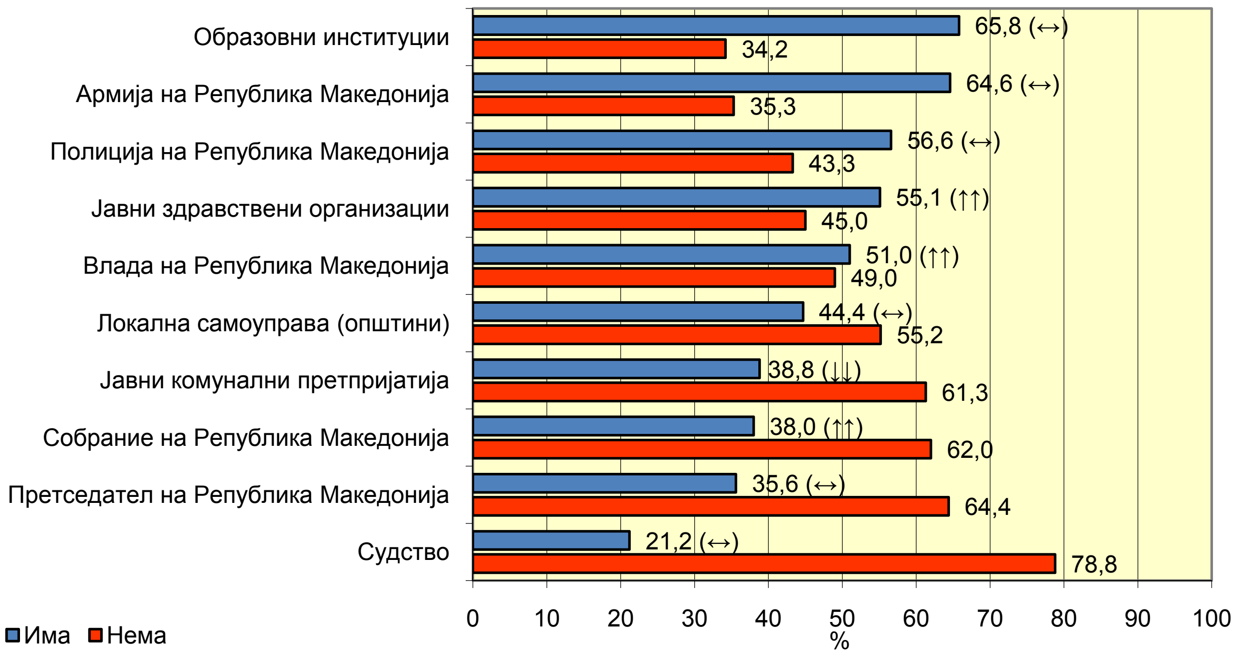

За прв пат од 2006 година Владата ја има довербата на мнозинството (51%).

Образовните институции, армијата, полицијата и јавните здравствени организации, ја имаат довербата на мнозинството, а локалната самоуправа и јавните комунални

претпријатија на малцинството. Претседателот и Собранието на Македонија имаат поддршка на малцинството. Граѓаните имаат најмалку доверба во судството.

Во раст е довербата кон Владата, Собранието и јавните здравствени организации. Падната е довербата во јавните комунални претпријатија, а другите институции се без промени.

Владата има зголемување на довербата за 6,4%, односно довербата е зголемена на 51% од 44,6% во 2007 година и од 26,6 % во 2006 година. Доверба во Владата е зголемена кај етничките Македонци (на 56,2% од 46,3%), а е на исто ниво како претходно кај етничките Албанци (38,5%). Помала доверба има кај младите од 18 до 25 г. (37,4%). Владата има доверба од 35,9% кај граѓаните кои го чувствуваат СДСМ како своја партија, а 74,9% кај граѓаните кои го чувствуваат ВМРО-ДПМНЕ како своја партија.

Довербата во Претседателот на Републиката е 35,6% (35,1% во 2007 г.). Доверба во Претседателот имаат 40,4% од етничките Македонци и 18,7% од етничките Албанци. Претседателот има доверба од 24,3% кај граѓаните кои го чувствуваат ВМРО-ДПМНЕ како своја партија, а 72,8% кај граѓаните кои го чувствуваат СДСМ како своја партија.

Армијата и полицијата имаат доверба кај мнозинството граѓани. Довербата во полицијата е порасната кај етничките Македонци на 62,6% од 52,1% во 2007 година, а кај етничките Албанци е 42% и е на слично ниво од 2007 година (45,6 %).

Локалната самоуправа ја задржува довербата. Како и во претходните години сè уште повисока доверба имаат етничките Албанци (55,6 %), која кај етничките Македонци е 41,7%. Локалната самоуправа има повисока доверба во регионите Полошки (64,6%), Пелагониски (57,4%) и Југоисточен (49,3%), во просекот се Југозападен, Вардарски и Скопски, а помала доверба има во Североисточен (32,3%) и Источен (24,4%).

Во јавните комунални претпријатија имаат доверба 38,8%. Повисока доверба има во регионите Југоисточен (51,4%) и Пелагониски (43,7%). Во полошкиот регион има висока доверба во локалната самоуправа (64,6%) и пониска доверба во јавните комунални претпријатија (34,3%).

Доверба во деловниот сектор

Во довербата на деловниот сектор истражувана е довербата во микро (семејни), малите и средните, како и големите претпријатија. Општо земено има (незначителен) тренд на намалување на довербата во сите претпријатија.

Графикон 5. Доверба во деловниот сектор

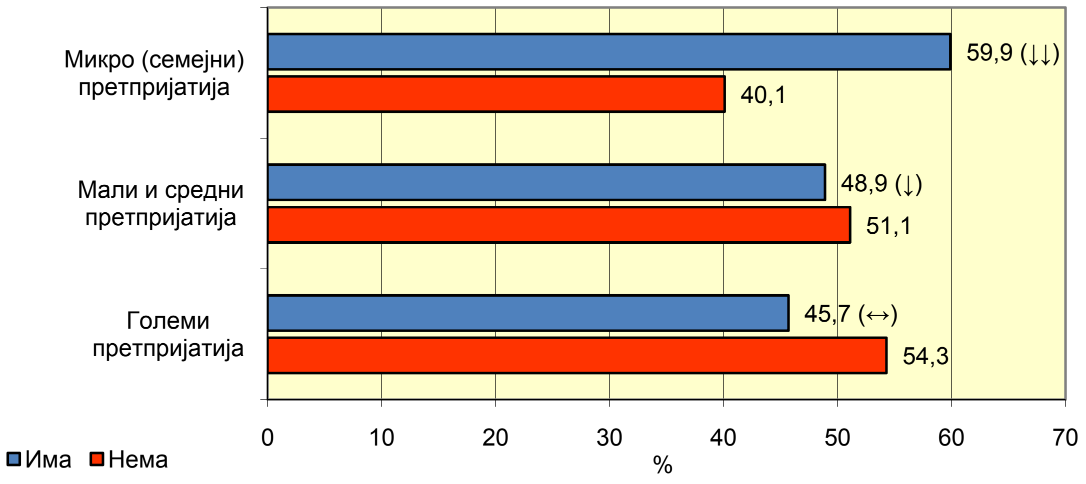

Граѓаните како и во претходните години искажуваат најголема доверба во микропретпријатијата наспроти малите и средните, односно големите претпријатија. Како што расте големината на претпријатието така се намалува довербата во него, без разлика на возраста, образованието, полот итн. Тоа е во корелација со високата доверба во семејството (доверба во сличните).

Во однос на малите и средните претпријатија (МСП), постои тенденција за поголема доверба во нив од страна на испитаниците со повисоко образовно ниво.

Доверба во граѓанскиот сектор

Граѓаните имаат најголема доверба во црквите и верските заедници (65,6 %), додека има поделеност во довербата кон граѓанските организации. Мало малцинство граѓани имаат доверба во синдикатите и во стопанските комори.

Графикон 6. Колку доверба имате во:

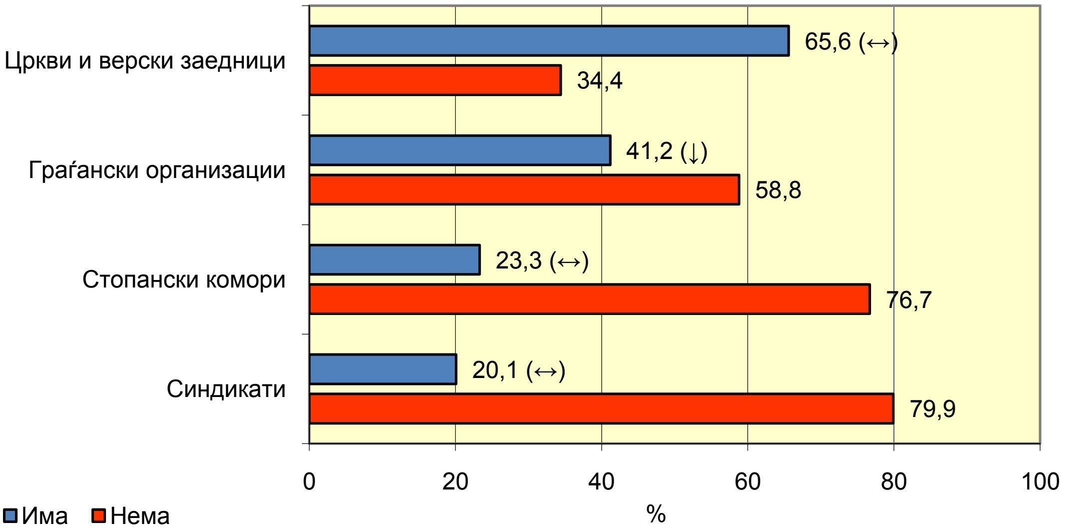

Довербата во граѓанските организации е намалена на 41,2% од 45,4% во 2007 година и од 50,3% во 2006 година. Повисока доверба од 49,5% имаат младите од 18 до 25 г. (49,5%), учениците и студентите (56,8%) и земјоделците (58%). Слична доверба имаат и етничките Македонци (40,6%) и етничките Албанци (43,1%). Најмала доверба имаат граѓаните со најниски примања – под 2000 МКД/член (33,8%), со основно образование (32,7%) и во Скопје (36%). Во граѓанските организации имаат слична доверба и граѓаните кои го чувствуваат СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ како своја партија, со 44,6%, односно 40,7%. Најмала доверба од 18,8% имаат граѓаните кои ја чувствуваат ВМРО-НП како свој партија

Доверба во професии

Мнозинство од граѓаните имаат доверба во наставниците/професорите, лекарите, свештените/верските лица и полицајците. Најмала доверба, оваа година, имаат судиите (20,7 %). Довербата во наставниците, професорите и лекарите во однос на претходната година се зголемила за 6,4% односно 12,3 %. Иако сè уште на дното на листата на доверба, оваа година и цариниците имаа раст на довербата за 9,6%, а пад на довербата има кај судите за 4,8 %.

Графикон 6. Доверба во професии

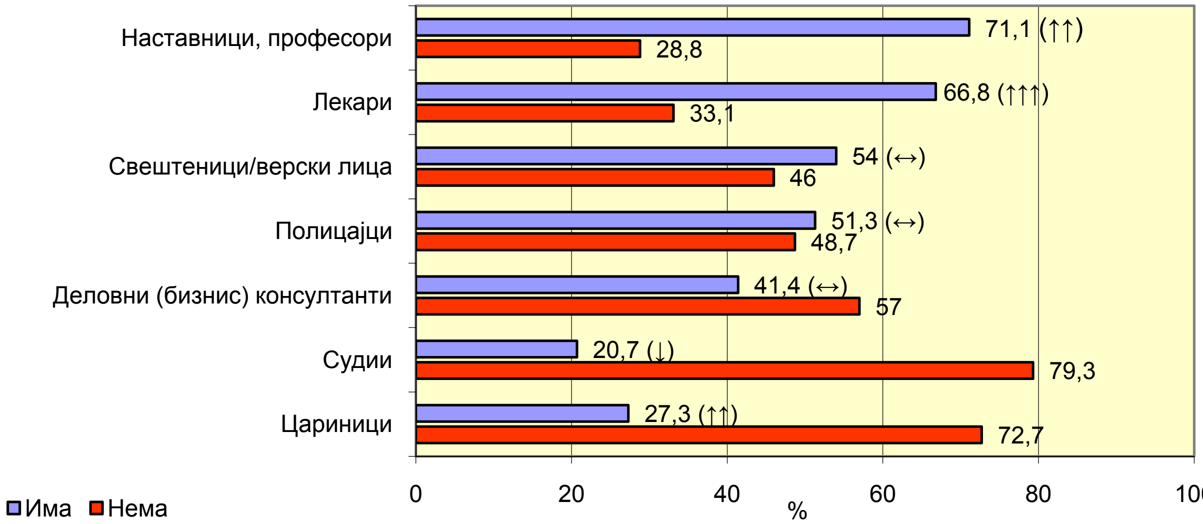

Довербата во професиите (наставници/професори, полицајци, деловни консултанти, судии) главно ја следи довербата во институциите. Како и минатата година, кај две професии има разлики: довербата во лекарите (66,8 %) е поголема од довербата во јавните здравствени организации (55,1 %), а довербата на свештените/верските лица (54 %) е помала од довербата во црквите и верските заедници (65,6 %).

Најголема доверба во наставници/професори имаат оние од скопскиот регион (74,8 %) како и испитаниците кои имаа месечни примања повисоки од 12,000 МКД (79,6 %). На судиите најмалку им веруваат невработените (81,9%). На полицајците најмногу им веруваат испитаниците од пелагонискиот (82,3%), а најмалку испитаниците од полошкиот регион (64,2%). Во пелагонискиот регион најмногу им веруваат и на цариниците (51,1 %). Доверба во свештеници и верски лица се намалува со зголемувањето на степенот на образование од 70,6% кај лицата со незавршено основно на 46,5% кај оние со више и високо образование. Образованието влијае и на довербата во деловните консултанти, таа се зголемува од 26,5% кај оние со незавршено основно образование на 44% кај оние со више и високо.

Заклучоци

Релативно ниска општа доверба и доверба во институциите

Граѓаните имаат висока доверба во слчините - доверба во семејството (97,8 %) и пониска општа доверба (23,1 %) и доверба во институциите (индекс 43.9).

Индексот на доверба на институциите е 43.9, со раст на довербата во државата (48,1 %) и намалување на довербата во деловниот (47 %), граѓанскиот сектор (41,7 %) и во меѓународната заедница (42,8 %). Медиумите (53,6 %) и локалната самоуправа (44,7 %) имаат стабилна доверба.

Образовните институции (65.8%), армијата (64.6%), полицијата (56.6%) и јавните здравствени организации (55.1%), ја имаат довербата на мнозинството, а јавните комунални претпријатија (38.8%) на малцинството. Претседателот (35.6%) и Собранието на Македонија (38%) имаат поддршка на малцинството. Граѓаните имаат најмалку доверба во судството (21.2%).

Понатамошен пораст на довербата во Владата (и на државата)

Довербата во Владата е повисока за 6,4 %, односно довербата е зголемена на 51% од 44,6 % во 2007 година и 26,6 % во 2006 година. Доверба во Владата е зголемена кај етничките Македонци (на 56,2 % од 46,3 %), а е на исто ниво како претходно кај етничките Албанци (38,5%). Владата има доверба од 35.9 % кај граѓаните кои го чувствуваат СДСМ како своја партија.

Можна е поврзаност на порастот на довербата во Владата со порастот на довербата во државата на 48,1%, преку 38,6 % во 2007 година од 29,2 % во 2006 година.

Раст на довербата во јавни здравствени организации и во лекарите

Довербата во јавните здравствени организации е повисока за 6% и се зголемила на 55,1% од 49,1% во 2007 година. Лекарите имаат и поголем раст на довербата за 11,6% и таа се зголемила на 66,1% од 54,5% во 2007 година.

Во граѓанските организации подеднакво имаат доверба и етничките заедници и политичките партии, а најмногу доверба имаат младите

Во граѓанските организации слична доверба имаат и етничките Македонци (40,6%) и етничките Албанци (43,1%) и граѓаните кои го чувствуваат СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ како своја партија, со 44,6%, односно 40,7%. Повисока доверба од 49,5% имаат најмладите од 18 до 25 г. (49,5%), учениците и студентите (56,8%) и земјоделците (58%).

Раст на довербата во професиите (професори, лекари, цариници), со исклучок на судиите

Довербата во професиите е во раст, посебно на професорите (71,1%), лекарите (66,8%) и цариниците (27,3%). Довербата во професорите и лекарите ја надминува довербата во институциите во кои работат. Исклучок е довербата во судиите (20,7%) која е во мал пад.

Методологија и пристап

Истражувањето е спроведено со усна анкета во домаќинствата во октомври 2008 година на репрезентативен примерок од 1.600 испитаници од страна на Институтот за социолошки и правно-политички истражувања (ИСППИ). Истото ќе биде објавено во три посебни дела и тоа: *Доверба и довербата во институциите; Толеранција и Доверба и ставови за граѓанското општество со познавање и ставови за граѓанските организации*.

Прашалник

Прашалниците за анкетата се оние употребени во 2006 и 2007 година, изменети врз основа на искуствата од првите две анкети. Прашањата се подготвени од авторите и од проектниот тим на МЦМС, во соработка со експерти од ИСППИ.

За исполнување на целите на истражувањето, со прашалникот беа опфатени следните варијабли:

- Доверба на граѓаните во институциите од јавниот (државниот), деловниот (приватниот) и граѓанскиот сектор;
- Ставови за граѓанското општество;
- Информираност за граѓанските организации и нивните активности;
- Толеранција;
- Социодемографски карактеристики.

Примерок

Анкетата беше спроведена во октомври 2008 година на репрезентативен примерок од 1.600 испитаници. Популациската рамка на примерокот беше население постаро од 18 години, а критериуми за репрезентативност беа: пол, етничка припадност, возраст, место на живеење и региони.

Од 1.600 испитаници, 49,5 % беа жени, а 50,5 % мажи, во однос на етничката застапеност Македонците беа застапени со 64,1 %, а Албанците со 24,4 %, другите етнички групи беа застапени со 11,5 %. Во однос на местото на живеење, селската популација беше застапена со 39,6 %, додека градската со 60,5 % (град Скопје, со 21,9 %).

Обработка и прикажување на резултатите

Собраните податоци се обработени со честота и пропорција на одговорите. Податоците се со веројатност на точност од 95 % и со грешка од +/- 5 %.

Резултатите се прикажани во графикони на ниво на целиот примерок. Покрај графиконите, податоците се прикажани и во бројки.

Покрај бројките е прикажан трендот во однос на претходната година, за оние податоци кои се споредливи со истражувањето од 2007 година. Легендата на симболите е следна:

<table>
<tr><td>↔</td><td>без или незначителни промени</td><td rowspan="7">Без или незначителни промени = 0 – 3 %
Мали промени = 3,01 – 5 %
Умерени промени = 5,01 –10 %
Големи промени = над 10 %</td></tr>
<tr><td>↑</td><td>мало зголемување</td></tr>
<tr><td>↓</td><td>мало опаѓање</td></tr>
<tr><td>↑↑</td><td>умерено зголемување</td></tr>
<tr><td>↓↓</td><td>умерено опаѓање</td></tr>
<tr><td>↑↑↑</td><td>големо зголемување</td></tr>
<tr><td>↓↓↓</td><td>големо опаѓање</td></tr>
</table>

Незначително малцинство се употребува за одговори помалку од 10 % од примерокот, мало малцинство за 11 % до 30 %, малцинство за 30 % до 50 %, мнозинство за 51 % до 70 %, и големо мнозинство за повеќе од 70 %.

Работна група

МЦМС вклучи неколку свои соработници во сите фази на истражувањето: Сашо Клековски, извршен директор, Александар Кржаловски, координатор на меѓусекторски и меѓународни програми, Сунчица Саздовска, раководител на Одделението за граѓанско општество, Гонце Јаковлеска, соработник за односи со јавноста и Даниела Стојанова, соработник на проект.